

УДК 303.425:351.74(410)

А.А. Бова,

кандидат соціологічних наук,
старший науковий співробітник

ПРАКТИКА СОЦІОЛОГІЧНИХ ОПИТУВАНЬ ЩОДО ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ

У статті розглядається методика вивчення громадської думки населення та потерпілих від злочинів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії (зміст соціологічних опитувальників, обсяги вибірок, види опитувань), визначаються основні індикатори, що використовуються для оцінки діяльності поліції. Зроблено висновки стосовно доцільності здійснення аналогічних вибіркових опитувань населення та окремих соціальних груп в Україні.

Ключові слова: соціологічні опитування, сприйняття поліції, ключові показники ефективності, безпека, Англія та Уельс, Шотландія, Північна Ірландія.

В статье рассматривается методика изучения общественного мнения населения и пострадавших от преступлений в Соединенном Королевстве Великобритании и Северной Ирландии (содержание социологических опросников, объемы выборок, виды опросов), определяются основные индикаторы, используемые для оценки деятельности полиции. Сделаны выводы о целесообразности осуществления аналогичных выборочных опросов населения и отдельных социальных групп в Украине.

Ключевые слова: социологические опросы, восприятие полиции, ключевые показатели эффективности, безопасность, Англия и Уэльс, Шотландия, Северная Ирландия.

In paper the technique of studying the public opinion of the population and victims of crimes in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (contents of sociological questionnaires, volumes of selections, types of polls) is considered, the main indicators used for assessment of activity of police are defined.

Keywords: sociological surveys, perceptions of policing, key performance indicators, safety, England and Wales, Scotland, Northern Ireland.

Розроблення ключових показників ефективності (*Key Performance Indicators*) діяльності поліції є актуальним науково-практичним завданням. Зазвичай продуктивність поліцейського підрозділу оцінюється за успішністю вирішення завдань, що покладаються на нього. До уваги можуть братися, зокрема, такі показники: кількість вчинення тяжких злочинів і частка кримінальної віктимізації; відсоток розкриття злочинів і притягнення винних до відповідальності; час прибуття на місце події; частка осіб, які побоюються злочинності; рівень безпеки в громадських місцях (у тому числі безпеки дорожнього руху); ефективно використання бюджетних ресурсів; задоволення потреб осіб, яким необхідні поліцейські послуги [1]. Рекомендується використовувати набір показників, що відповідають певній меті, оскільки не кожен показник діяльності можна однозначно інтерпретувати в позитивному або негативному сенсі [2, с. 3–4].

Один із способів оцінки ефективності діяльності поліції ґрунтується на результатах соціологічних опитувань населення в цілому та окремих соціальних груп (наприклад, вибірки потерпілих від злочинів, групи підприємців). Вимірювання ефективності діяльності поліції шляхом опитувань громадської думки включає в себе: 1) загальні питання щодо задоволеності поліції; 2) конкретні питання, що стосуються діяльності поліції [3, с. 2]. Вважається, що отримані у процесі емпіричних досліджень показники, що відображають поведінку службовців поліції під час контактів з громадянами, мають більш чітку інтерпретацію, ніж відомчі дані поліцейських агентств [2, с. 4]. Результати соціологічних опитувань широко використовуються в діяльності поліції, орієнтованої на громади (*community-oriented policing*) [4].

Згідно з нормою Закону України “Про Національну поліцію” рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції, а його оцінка проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. У цьому контексті видається актуальним вивчення іноземного досвіду щодо організації спеціалізованих соціологічних опитувань. Метою публікації є огляд методик проведення моніторингу громадської думки щодо ставлення до поліції, яким охоплено населення юрисдикцій Великобританії – Англії та Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії.

У 1982 та 1998 роках в Англії і Уельсі, а також центральній і південній частині Шотландії проведено соціологічне дослідження, присвячене кримінальній віктимізації. З 1992 року Британське дослідження злочинності (нині “Дослідження злочинності в Англії та Уельсі” (ДЗАУ) – Crime Survey for England and Wales) проводилося один раз на два роки, з 2001 року – щорічно. За обсягом охоплення респондентів і змістом опитувальника ДЗАУ є найбільш ґрунтовним спеціалізованим проектом в Європі. В опитуванні 2010–2011 років взяли участь близько 51 тис. респондентів, з них 47 тис. віком 16 років і старше, а решта – діти у віці від 10 до 15 років, які надавали відповіді за спеціальним опитувальником [5].

Зупинимось докладніше на стандартах проведення ДЗАУ. Зазначене спеціалізоване соціологічне опитування здійснюється на виконання важливих політичних завдань, що пов’язані зі зниженням страху перед злочинністю, з оцінкою населенням послуг, що надає поліція, із залученням поліції до розв’язання місцевих проблем. Так, наприклад, зниження страху перед злочинністю останнім часом стало важливим завданням британської соціальної політики. Зокрема, у Національному плані безпеки громади (*National Community Safety Plan*) визначено як ключовий пріоритет уряду на 2006–2009 роки оцінку та поширення передового досвіду щодо скорочення злочинності та страху перед нею (МВС, 2005 рік). Ряд запитань використовується для оцінки місцевої поліції.

Результати ДЗАУ публікуються Управлінням національної статистики щорічно у липні з відповідними квартальними оновленнями. Громадськість може використовувати висновки з дослідження, у тому числі й минулих років, аби зрозуміти, що відбувається з рівнем злочинності в країні [6]. Узагальнені дані опитування наводяться в таблицях, що відбивають тренди зареєстрованої злочинності, масштаби злочинності в цілому та поширеність злочинів, визначених за даними опитування, розповсюдженість антисоціальної поведінки, рейтинги поліції тощо.

Опитувальник ДЗАУ (256 сторінок) включає такі основні модулі:
соціально-демографічні характеристики домогосподарств;
сприйняття злочинності (у тому числі запитання щодо страху перед злочинністю, почуття безпеки, причин злочинності, впливу злочинності на якість життя,

оцінку ймовірності власної віктимізації; час, який людина проводить поза домом, частоту відвідування нічних клубів; оцінку рівня злочинності, проблеми системи кримінального правосуддя);

скринінгові запитання щодо фактів кримінальної віктимізації (наприклад, кримінальні інциденти, що трапилися з респондентом або членами його родини впродовж 12 місяців перед опитуванням; кількість таких інцидентів, речей, що були викрадені; місця вчинення злочину; контакти з поліцією з приводу інцидентів);

робота системи кримінальної юстиції (наприклад, впевненість у затриманні злочинців поліцією; чинники, що впливають на довіру до поліції, довіра до поліції як організації; відкрите запитання думки про поліцію; контакти з констеблем протягом 12 місяців перед опитуванням, форми комунікації з ним);

досвід щодо системи кримінальної юстиції (наприклад, участь в судовій справі);

злочини, пов'язані з мобільним телефоном (наприклад, його крадіжка).

Далі респонденти випадковим чином розподіляються на групи, де відповідають на запитання одного з чотирьох модулів:

досвід контактів з поліцією (допомога працівникам поліції; видимість піших патрулів у мікрорайоні; порівняння частоти видимості патрулів у цей час і в минулі роки; контакти зі службовцями поліції, які займаються підтримкою місцевої громади (*Police Community Support*) протягом 12 місяців перед опитуванням; скарги на дії поліції; причини невдоволення діями працівника поліції; задоволеність реакцією поліції на скаргу);

ставлення до системи кримінальної юстиції;

попередження злочинності та безпека (наприклад, заходи безпеки, якими користується вдома респондент; причини, що спонукали респондента підвищити заходи безпеки);

спеціальні теми, пов'язані зі злочинністю (кіберзлочинність).

Після модулів, що підлягають ротації, опитувані відповідають на питання модулів для всіх респондентів вибіркової сукупності:

фінансові втрати та шахрайство;

асоціальна поведінка (наприклад, сприйняття проблеми антигромадської поведінки; зміни в асоціальній поведінці; інциденти антигромадської поведінки, свідком яких був респондент);

демографічні характеристики респондента, засоби масової інформації, якими він користується [7].

Окремі результати ДЗАУ почали використовуватися у системі показників ефективності діяльності поліції Великобританії [8]. Під час оцінювання ситуації різні територіальні підрозділи поліції можуть закладатися або на досягнення певного відсотка громадської думки, або на поліпшення громадської думки з певного питання, наприклад, відсоток осіб, які вказали на зменшення антигромадської поведінки, відсоток осіб, які вважають роботу місцевої поліції хорошою [9, с. 40–41]. У процесі ДЗАУ населенню ставляться запитання щодо задоволеності послугами, що надаються поліцією. Запитання варіюються від більш загальних поглядів на те, як добре виконують свою роботу поліцейські, до більш конкретних запитань, наприклад, наскільки добре поліція розуміє місцеві проблеми, і як ефективно діє поліція під час затримання злочинців. Статистичні органи Великобританії визначають загальний рейтинг поліції через відповіді на запитання: як добре, на думку респондентів, виконує свою роботу поліція в їх місцевості (з альтернативами “відмінно”; “добре”; “задовільно”; “погано”; або “дуже погано”) [10]. Зазначимо, що протягом 2003–2014 років більше половини респондентів оцінили

роботу поліції на “добре” та “відмінно”. Констатується також, що ця оцінка має тенденцію до зростання [11, с. 4]. З 2004 року відповіді на шість запитань фіксують сприйняття населенням різних сторін діяльності поліції: “На поліцію можна покластися, коли Ви цього потребуєте?”; “Чи буде ставитися до Вас поліція з повагою, якщо Ви контактували з нею з будь-якої причини?”; “Чи буде ставитися поліція до всіх справедливо, незалежно від соціально-демографічних характеристик осіб?”; “Чи розуміє поліція місцеві проблеми?”; “Чи розуміє поліція, що є важливим для людей у цій громаді?”; “Беручи до уваги все, чи довіряю я поліції в місцевості, де я мешкаю?”. Ствердливі відповіді трактуються позитивно. У різні роки респондентам також ставились запитання, наскільки вони згодні або не згодні, що поліція та місцеві Ради протидіють антигромадській поведінці і злочинності в районі, та наскільки вони впевнені, що поліція виявляє ефективність у затриманні злочинців.

Інформація про присутність поліції на вулицях збирається за допомогою запитання щодо того, як часто респондент бачить співробітників поліції або службовців поліції, які займаються підтримкою громад, на пішому патрулюванні (“більше одного разу на день”, “один раз на день”, “приблизно раз на тиждень”, “приблизно раз на місяць”, “менше, ніж раз на місяць”, “ніколи”). Високою частотою вважається, якщо особа бачила піших патрульних раз на тиждень або більше, середньою частотою – раз на місяць, низькою частотою – не бачили патрулів взагалі. Видимість поліції, сусідського дозору та відеоспостереження дають змогу підвищити соціальний комфорт. Респонденти, які частіше спостерігали поліцейські патрулі, схильні давати більш позитивні відповіді. Також фіксуються контакти населення з поліцією (безпосередні, за допомогою електронної пошти, телефону).

Говорячи про організацію польового етапу соціологічного опитування, зазначимо, що адреси респондентів обираються випадковим чином на підставі списків Королівської пошти. У 2016–2017 роках опитуванням буде охоплено 50 тис. домогосподарств. Випадковий відбір респондентів охоплює райони як з низькою поширеністю злочинності, так і з високою, що дає справжню картину безпекової ситуації для цих регіонів країни в цілому.

Процедура опитування передбачає попереднє відправлення листівки з інформацією про дослідження. Польовий етап здійснює компанія TNS–BMRB, яка додатково повідомляє місцеві органи поліції. Кожен інтерв'юер має при собі відповідне посвідчення (його зразок знаходиться на сайті проекту). Якщо за адресою мешкає більш ніж одна людина, респондент для участі в дослідженні віком 16 років і старше обирається випадковим чином. Завершити інтерв'ю можна у зручний для респондента час. Також процедура опитування передбачає попередній запис інтерв'юера на прийом до респондента, який може також подати відповідну заявку на інформаційну лінію. Респондент відповідає на запитання навіть у тому випадку, коли він не зазнавав жодного злочину.

Визначення рівня задоволеності жертв злочинів є важливим напрямом у діяльності системи кримінальної юстиції, зокрема поліції, що обумовило проведення власних досліджень, відомих під назвою Дослідження користувачів щодо задоволеності (*User Satisfaction Surveys*), що охоплюють потерпілих від крадіжок зі зламом, насильницьких злочинів (за винятком побутового насильства) і крадіжок транспортного засобу. Міністерство юстиції прагне “підвищити прозорість і підзвітність з метою забезпечення установами системи кримінальної юстиції шляхом підвищення відповідальності за послугу, яку вони надають жертвам”.

Слід зазначити, що з 1992 року ДЗАУ включає запитання “У цілому Ви (як потерпілий) задоволені або не задоволені тим, як поліція вирішує справу?”. Запитання ставилося за кожним злочиним, від якого постраждав потерпілий. Відповіді

на це питання можуть змінюватись залежно від типу злочину, характеристик і досвіду жертви, набутому в системі кримінальної юстиції. Дослідження 2013/14 року показало, що потерпілі у 74 % випадків були (“дуже” або “досить”) задоволені тим, як поліція вирішувала справу. У 2005/06 році ця частка становила 58%. Останнім часом поліцейські підрозділи та Королівська прокурорська служба проводить вибіркові телефонні соціологічні опитування серед постраждалих від злочинів, які звернулися до правоохоронних органів. Узагальнені відповіді жертв злочинів також використовуються як критерій оцінки якості послуг поліції [12, с. 10; 13].

Крім того, на основі широкомасштабних регіональних соціологічних опитувань та опитувань користувачів поліцейських послуг у населених пунктах Великобританії здійснюються опитування членів громад (Community Based Survey). Опитувальники, як правило, є невеликими за обсягом. Результати використовуються як для оцінки діяльності поліції, так і для формування майбутніх планів поліції та органів місцевого самоврядування.

У Шотландії результати соціологічних опитувань виступають як показники ефективності системи кримінального правосуддя. Однією із цілей останньої є зменшення страху перед злочинністю та підвищення довіри до органів, що протидіють злочинності [14]. Перше незалежне Дослідження злочинності у Шотландії (Scottish Crime Survey) здійснено у 1993 році та повторено у 1996, 2000, 2003 роках, а у 2004 та 2006 роках реалізовано Дослідження злочинності та віктимізації у Шотландії (Crime and Victimization Survey). Дослідження злочинності та правосуддя у Шотландії (Scottish Crime and Justice Survey) здійснювалося у 2009, 2010, 2011, 2013, 2015, 2017 роках. Обсяг вибіркової сукупності коливався від 16 тис. респондентів віком від 16 років і старше у 2009 році до 6 тис. респондентів у 2017 році. З респондентами, які відбираються випадковим чином, проводяться особисті інтерв'ю за допомогою комп'ютера (Computer-assisted personal interviewing). Опитувальник (189 сторінок) складається з десяти модулів. Деякі запитання ставляться лише жертвам злочину, інші – адресовані всій вибірковій сукупності. Існують також чотири модулі запитань, на кожен з яких відповідає лише четверта частина респондентів, та модулі, що підлягають самозаповненню. Опитувальник охоплює такі теми:

- сприйняття злочинності;
- досвід кримінальної віктимізації (скрінінгові запитання);
- обставини злочину;
- система правосуддя (модуль призначений для опитування всієї вибіркової сукупності);
- модулі, що підлягають зміні, які включають запитання щодо місцевої громади, сприйняття злочинності, вироків, цивільного права та домагань;
- демографія;
- самозаповнення опитувальника щодо факторів ризику;
- самозаповнення опитувальника щодо споживання наркотиків;
- самозаповнення опитувальника щодо переслідування/домагання насильства з боку партнера;
- самозаповнення опитувальника щодо менш серйозних інцидентів на сексуальному ґрунті [15].

Результати дослідження адресовані уряду та парламенту Шотландії, поліцейським підрозділам, службам медичного забезпечення, науковцям, зацікавленим групам служби даних Великобританії та громадськості загалом. До результатів діяльності міністерства юстиції цієї частини країни включаються показники, що

відбивають відповіді на низку запитань, зокрема, щодо: віктимізації; сприйняття рівня злочинності за останні два роки у місцевості проживання; відчуття респондентом безпеки на вулицях після настання темряви; поширеності антигромадської поведінки, пов'язаною з вандалізмом; довіри до системи кримінального правосуддя та впевненості у тому, що ця система є ефективною у притягненні винних до відповідальності; повідомлень про правопорушення до поліції; впевненості у тому, що кожна людина має доступ до системи кримінального правосуддя; впевненості у тому, що система кримінального правосуддя не відноситься по різному до людей в залежності від того, де вони мешкають у Шотландії; вирішення проблем, пов'язаних із цивільним правом; впевненості у тому, що система кримінального правосуддя забезпечує захист свідків; впевненості у тому, що система кримінального правосуддя забезпечує обслуговування жертв злочинів; впевненості у тому, що поліція прислухається до потреб місцевого населення [16]. Варто зазначити, що запитання, які фіксують різні аспекти впевненості у поліції, включаються до аналізу латентних класів [17, с. 10–15]. Надалі виокремлюються поліцейські дільниці, що мають значні відхилення від середнього рівня інтегрального індексу за регіоном країни.

У Північній Ірландії накопичено широкий спектр кількісних і якісних даних, що відображають продуктивність поліцейської служби стосовно поставлених перед нею цілей. Це статистичні дані та результати соціологічних опитувань щодо сприйняття злочинності та антигромадської поведінки, довіри до поліції та задоволеності її роботою, звіти інспекцій та ревізій, дані щодо кадрових і фінансових питань та ін. [18, с. 376]. Перше місце у програмах діяльності поліції відведено різноманітним показникам довіри громадськості [19, с. 3]. Наприклад, річний план “Набір стратегічних рішень і заходів на 2016–2017 роки” поліції цієї юрисдикції містить пункти щодо підвищення рівня впевненості громадськості у здатності поліції забезпечити щоденне надання послуг та підвищення рівня загальної довіри до місцевої поліції [20, с. 10].

Дослідження злочинності у Північній Ірландії (Northern Ireland Crime Survey) реалізовується під егідою міністерства юстиції цієї країни з метою визначити рівень злочинності, ставлення громадськості до неї, рівень довіри до поліції та системи кримінальної юстиції. Його результати лежать в основі моніторингу рівня довіри до системи кримінального правосуддя, продовження якого є одним із заходів програми уряду Північної Ірландії [21, с. 101], а уявлення населення про діяльність поліції, правосуддя та поширеність антисоціальної поведінки належать до ключових індикаторів ефективності, що відслідковує департамент юстиції [22].

Дослідження започатковано у 1994–1995 роках і повторено у 1998, 2001 та 2003–2004 роках, а з січня 2005 року проект здійснюється щорічно. Обсяг вибіркової сукупності у соціологічному опитуванні коливався від 4000 до 2000 респондентів (зменшення кількості опитаних в останні роки обумовлено бюджетною економією) [23]. Систематична випадкова вибірка складає 6750 адрес, що відбираються з бази даних домашніх адрес служби, яка веде реєстр земельних ділянок та власності. З домогосподарства випадковим чином обирається одна особа у віці 16 років або старше, з яким проводиться особисте інтерв'ю.

Опитувальник (107 сторінок), крім запитань щодо членів домогосподарства, містить чотирнадцять модулів:

- сприйняття злочинності та антигромадської поведінки;
- досвід кримінальної віктимізації (скринінгові запитання);
- досвід жертв конкретних злочинів (уточнення кількості випадків, обставин);

впевненість у системі кримінального правосуддя;
довіра до поліції;
впевненість у забезпеченні підзвітності поліції;
сприйняття агентства молодіжної юстиції;
сприйняття ризику стати жертвою злочину;
сприйняття організованої злочинності;
відвідування розважальних закладів у нічний час;
досвід, пов'язаний з антигромадською поведінкою;
електронний моніторинг за правопорушниками;
демографія;

самозаповнення опитувальника щодо досвіду домашнього насильства (лише для 16–64-річних респондентів) [24].

Потерпілим від злочинів ставиться запитання щодо задоволеності тим, як поліція розібралася з цим питанням. Загальне ставлення населення до поліції визначається на підставі запитання про оцінку виконання поліцією роботи у місцевості мешкання респондента, а також висловлюваннями стосовно: того, що на поліцію можна покластися у випадках, коли це потрібно; впевненості у ставленні поліції до особи з повагою під час контактів з будь-якої причини; ставлення поліції до всіх справедливо, незалежно від того, хто вони; покладання на поліцію, аби впоратися з незначними злочинами; того, що поліція розуміє проблеми, які торкаються громади; того, що поліція має справи з речами, важливими для людей цієї громади; довіри до місцевої поліції. Низка запитань стосується діяльності поліції Північної Ірландії в цілому (впевненість у тому, що поліція забезпечує повсякденне обслуговування усіх мешканців Північної Ірландії, оцінка роботи поліції Північної Ірландії, ставлення поліції до католиків і протестантів, незалежність ради підтримки правопорядку та поліцейського омбудсмена Північної Ірландії та сприяння цих органів тому, що поліція робить свою роботу добре).

Слід констатувати, що у Великобританії накопичено ґрунтовний досвід проведення соціологічних опитувань населення, а також опитувань з потерпілих та свідків з питань оцінки діяльності поліції. Цю практику доцільно враховувати під час здійснення аналогічних вибіркового опитувань населення та окремих соціальних груп в Україні. Так, всеукраїнське соціологічне опитування має включати запитання щодо ставлення до поліції, контактів з нею, оцінки безпекової ситуації, досвіду кримінальної віктимізації, соціально-демографічних ознак. Для характеристики зміни громадської думки потрібно використовувати моніторингові дані з відповідною системою соціологічних індексів. З метою оцінювання діяльності поліції слід впровадити у практику територіальних органів телефонні соціологічні опитування осіб, які потерпіли від окремих видів злочинів, та осіб, яким надаються поліцейські послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Malcolm S.* Measuring Performance in a Modern Police Organization // *New Perspectives in Policing*. – 2015. – March. – 37 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/H82dqq>.
2. *Davis R.* Selected International Best Practices in Police Performance Measurement. – RAND Corporation, 2012. – 24 p.
3. *Maslov A.* Measuring the Performance of the Police : The Perspective of the Public - Ottawa, ON : Public Safety Canada, 2014 – 63 p.
4. *Lord V., Kuhns J., Friday P.* Small city community policing and citizen satisfaction // *Policing : An International Journal of Police Strategies and Management*, 2009. – № 32 (4). – P. 574–594.
5. *British Crime Survey: methodology* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/ZwO6GO>.

6. Crime and justice [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/iMM0bp>.
7. Crime Survey for England and Wales Questionnaire 2015–2016 (from April 2015). – TNS ; Office for National Statistics, 2015. – 256 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/r0GIvG>.
8. Guidance on statutory performance indicators for policing and community safety 2009/10. – 58 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/7cQNY5>.
9. Three year policing plan 2010–13. Leicestershire Police Authority. – 51 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/E0wKFP>.
10. Methodological note on the possible order effect on responses to questions on attitudes to the police and criminal justice system arising from changes in the CSEW questionnaire. – 24 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/hsDok7>.
11. Perceptions of the Police. Office for National Statistics. – 2015. – March. – 16 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/rYGbaj>.
12. Бова А.А. Організація соціологічних опитувань потерпілих від злочинів щодо задоволеності роботою поліції Великобританії // Збірник тез круглого столу, присвяченого 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини : збірник тез (м. Київ, 9 груд. 2016 р.). – К. : ДНДІ МВС України, 2016. – С. 56–60.
13. Crime and Anti/social Behaviour. North Somerset Council. – 24 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/vwbzmJ>.
14. The Strategy For Justice in Scotland. The Scottish Government, 2012. – 72 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/Yn7kzY>.
15. SCJS 2014/15 questionnaire and user notes. – 189 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/36c4vn>.
16. Justice Outcomes [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gov.scot/Topics/Justice/justicestrategy/Justice-Dashboard>.
17. SSCQ 2014 Police Confidence Report. – 19 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/y5BhvS>.
18. Rea D., Masefield R. Policing in Northern Ireland: Delivering the New Beginning? Liverpool University Press, 2014. – 670 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/768fGq>.
19. Police Service of Northern Ireland. Quarter Four Performance Report to Service Executive Board – 16 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/y8JwEM>.
20. Annual Policing Plan for Northern Ireland 2016-17. – 22 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/Xe9c4Y>.
21. Programme for Government. Consultation Document, 173 p. <https://goo.gl/gL60MA>.
22. Perceptions of Policing, Justice and Anti-Social Behaviour : Quarterly Update to March 2016. November 2016. – 8 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/y8JwEM><https://goo.gl/VPAjJe>.
23. Review of the Northern Ireland Crime Survey. – 2 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : goo.gl/PZuR1z.
24. SCJS 2014/15 questionnaire and user notes. – 189 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/36c4vn>.

Отримано 12.06.2017